

Suriyeli sığınmacılara sunulan sağlık hizmetleri

Doç. Dr. Osman Arıkan Nacar

1977 yılında Adana'da doğdu. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinden 2001'de mezun oldu. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Beyin ve Sinir Cerrahi uzmanlığını tamamladı (2008). Ardından aynı yerde Beyin Cerrahi Uzmanı olarak görev yaptı. 2011 - 2012 yıllarında (UCSF) Kaliforniya San Francisco Üniversitesi Beyin Cerrahi Kliniğinde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. 2012 - 2014 yılları arasında Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Tıbbi Cihaz Kayıt ve Koordinasyon Daire Başkanlığı görevinde bulundu. Avrupa Beyin Cerrahisi Birliği, Nöroşirurji Derneği, TND Nörovasküler Cerrahi Grubu üyelikleri bulunan Nacar, Mayıs 2014'ten beri Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü olarak görev yapmaktadır. Dr. Nacar evlidir ve iki çocuk babasıdır.

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan olaylar nedeniyle ülkemize giriş yaparak geçici koruma altına alınan Suriyelilere yönelik sağlık hizmetleri, ilk olarak 29.04.2011 tarihinde Hatay ilinde başlamıştır. Bu gün itibari ile toplam 10 ilde (Hatay, Şanlıurfa, Kilis, Gaziantep, Mardin, Maraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Malatya) 23 geçici barınma merkezi bulunmaktadır. 06.01.2015 tarihinde AFAD'tan alınan verilere göre kamplarda 228 bin 433 Suriyeli bulunmaktadır. Ülkemizdeki geçici barınma merkezlerine gelen toplam Suriyeli sayısı 582.660 olup ülkesine dönen toplam Suriyeli sayısı 353.631'dir.(1) Ülkemiz genelinde 1.500.000'e yakın Suriyeli ise kamplarımızın dışında ikamet etmektedir. Geçici barınma merkezlerinde sağlık hizmetleri prefabrik konutlarda, konteynerde, hastanelerde, çadır ve ağır iklim tipi sahra hastanelerinde TC. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı'nın (AFAD) 18.01.2013 tarih 374 sayılı, 09.09.2013 tarihli 2013-8 sayılı ve 18.12.2014 tarihli 2014-4 sayılı genelgeleri kapsamında ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere sunulan sağlık hizmetlerimiz mevcut durumda üç ana başlık altında toplanabilir.

1. Sınırdan yaralı olarak alınan Suriyelilere sunulan acil sağlık hizmetleri,

2. Geçici barınma merkezlerinde sunulan sağlık hizmetleri,

3. Kamplardan sevk edilen hastalar ve kamp dışında kendi imkânlarıyla ikamet eden Suriyeliler için ikinci ve üçüncü basamak hastanelerde sunulan sağlık hizmetleridir.

1) Acil Sağlık Hizmetleri

Yaralı Suriyeliler, sınırdan ambulanslarla alındıktan sonra, bir plan dâhilinde; önce en yakın hastaneye nakledilir. Bu hastanenin yeterli olmadığı durumlarda ise sevk zinciri işlemektedir. 06.01.2014 tarihi itibariyle Suriye'deki çatışmalarda yaralanarak Hatay ilinden Ülkemize giriş yapan Suriyeli sayısı 13.267, Şanlıurfa ilinden 3.081, Kilis ilinden 5.925, Gaziantep ilinden 1.724 olmak üzere toplamda 24.076'dır. (2)

Sınır illerinden yoğun yaralı girişlerinin yaşandığı illerin kapasitesinin yetersiz kalması durumunda ise destek il tablosuna uygun olarak hasta drenajları sağlanmaktadır.

Sınıra yakın bölgelerde ambulanslarımız yoğun yaralı girişlerine karşı tam donanımlı olarak hazır bekletilmektedir. Suriye'de çatışmaların yoğunlaştığı dönemlerde çok sayıda hasta ve yaralı hastanelerimize nakledilmektedir. Toplu yaralı girişlerinde Bakanlık Sağlık Afet Koordinasyon Merkezimiz (SAKOM)

ve İl Komuta Kontrol Merkezlerimizce (KKM) her türlü kara ve hava ambulanslarımız ile hasta ve yaralı nakli gerçekleştirilmektedir. Ayrıca geçici barınma merkezlerimizde de hastane öncesi acil sağlık hizmetlerini sağlamak amacıyla ekipli ambulanslarımız hizmet sunmaktadır.

Kamplarımızın şehir merkezlerine uzak olması ve sınırdan alınan vakaların bir bölümünün il dışına sevk edilmeleri nedeni ile 112 acil sağlık hizmetlerinde gerek personel gerekse de ambulans ihtiyacı oluşmuştur. Bu nedenle özellikle Şanlıurfa, Hatay ve Kilis gibi yoğun Suriyeli nüfusun bulunduğu ve aktif yaralı girişi olan illerimize diğer illerimizden belirli planlamalar doğrultusunda ekipli ambulans görevlendirmeleri yapılmaktadır. Sınır illerimize Ocak 2015'e değin 31 adet çok sedyeli, 141 adet ekipli ambulans görevlendirilmiştir. Ayrıca Şanlıurfa ve Kilis ilinde bulunan kamplarda görev yapmak üzere 15'er günlük periyodlarla 1 doktor ve 4-5 yardımcı sağlık personelinin oluşan Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) görevlendirilmekte olup 31.12.2014 tarihi itibariyle kamplarda toplam 721 UMKE personeli görev yapmıştır. Suriye sınırımızda bulunan illerimiz için gerek ambulans dağıtımları gerekse de personel planlamalarında mevcut Suriyeli nüfus dikkat alınmaktadır. Acil Sağlık Hizmetleri Bakanlık SAKOM tarafından 7/24 izlenmekte ve takip edilmekte ve ihtiyaçlar anında görevlendirmeler ile giderilmektedir.

2) Geçici Barınma Merkezlerinde Sunulan Sağlık Hizmetleri

Geçici barınma merkezlerinin nüfusu, şehir merkezine olan uzaklıkları vs. faktörler göz önüne alınarak toplum sağlığı merkezlerine ya da hem hastane hem de toplum sağlığı merkezlerine entegre olarak sunulmaktadır. Yeni kurulan barınma merkezlerinde daha çok prefabrik binalarda sağlık hizmeti sunulurken, ilk kurulan barınma merkezlerinde sağlık hizmetleri daha çok sahra hastanelerimizde sunulmaktadır. Özellikle Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay illerimizde bulunan sahra hastanelerimiz BM projesi kapsamında prefabrik sağlık üniteleri ile değiştirilmektedir. Hatay, Malatya, Mardin, Şanlıurfa'da bulunan kampların içinde sunulan sağlık hizmeti Toplum Sağlığı Merkezine bağlı olarak verilmektedir. Osmaniye, Şanlıurfa (Ceylanpınar, Akçakale), Kilis, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana illerinde bulunan kamplarda Toplum Sağlığı Merkezi ve hastaneye bağlı olarak sağlık hizmeti sunulmaktadır. Personel görevlendirmeleri THSK, TKHK ve İl Sağlık Müdürlükleri tarafından koordinasyon halinde planlanarak yapılmaktadır.

Kamplarda koruyucu sağlık hizmetlerinin yanı sıra tanı ve tedavi hizmetleri de sunulmaktadır. Özellikle yoğun Suriyeli nüfus bulunan ve şehir merkezine uzak olan kamplarımız için Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliklerimiz aracılığı ile pediatri, dahiliye ve kadın-doğum

gibi uzmanlık dallarında tanı ve tedavi hizmetleri sağlanmaktadır. Böylece 2. ve 3. basamak hastanelere olan sevk oranları azaltılmaktadır. Sağlık personeli hastalarla AFAD tarafından sağlanan tercümanlar aracılığı ile iletişim kurmaktadır. Kamplarda yazılan reçeteler bölgede yer alan eczanelere gönderilerek ilaçlar temin edilmektedir.

Halk Sağlığı Hizmetleri

Geçici koruma altına alınan Suriyelilerin ikamet ettiği kamplarda bireylerin her gereksinim duyduklarında geç kalmadan her türlü sorun için ulaşabilecekleri temel ve koruyucu sağlık hizmetleri eksiksiz olarak sunulmaktadır.

İshal, tifo ve tifo dışı salmonelloz, şigeloz (basilli dizanteri), kampilobakteriyoz, kolera, giardiyaz (amipli dizanteri), sıtma vd. parazit hastalıkları, Tüberküloz, Bruselloz, Riketsiyoz, Leptospiroz, Viral enfeksiyonlar (kızamık, suçiçeği, hepatit A/B/E vd. grip; viral hemorajik ateşler: deng ateşi, Kırım Kongo Kanamalı Ateşi, Ebola Kanamalı Ateşi, Marburgvirus enfeksiyonu, Hantavirus enfeksiyonu, Lassa ateşi, Arjantin hemorajik ateşi vd.) ve Cinsel temasla bulaşan enfeksiyonlar (HIV enfeksiyonu, gonore, sifiliz) vb. göçle ilişkili enfeksiyonlara yönelik geçici barınma merkezlerinde koruyucu ve temel halk sağlığı hizmetleri, gebe takipleri, çevre sağlığı hizmetleri, ilaçlama, suların klorlanması ve bakteriyolojik/kimyasal su numune analizleri, su sanitasyonu,

Suriye'de çatışmaların yoğunlaştığı dönemlerde çok sayıda hasta ve yaralı hastanelerimize nakledilmektedir. Toplu yaralı girişlerinde Bakanlık Sağlık Afet Koordinasyon Merkezimiz (SAKOM) ve İl Komuta Kontrol Merkezlerimizce (KKM) her türlü kara ve hava ambulanslarımız ile hasta ve yaralı nakli gerçekleştirilmektedir. Ayrıca geçici barınma merkezlerimizde de hastane öncesi acil sağlık hizmetlerini sağlamak amacıyla ekipli ambulanslarımız hizmet sunmaktadır.

06.01.2015 tarihi itibarıyla Suriyelilere kamp içi verilen poliklinik hizmeti sayısı 3.164.164, kamp dışı poliklinik hizmeti sayısı 3.366.804, genel toplamı ise 6.530.968'dir. Bugüne kadar kamplardan hastanelere sevk edilen hasta sayısı 576.748'dir. Günümüze kadar toplam 249.230 Suriyeliye yataklı tedavi hizmeti verilmiştir. Ameliyat edilen toplam Suriyeli hasta sayısı 199.165 kişidir. Hastanelerimizde toplam 40.823 doğum gerçekleştirilmiştir.

hijyenin sağlanması ve bağışıklama hizmetleri (Kurulan aşı odalarında rutin aşılama hizmetleri) düzenli olarak verilmektedir. (4)

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından verilen hizmetlere ait veriler haftalık raporlar halinde sunulmaktadır.

Ülkemize sığınan Suriyeli bebek ve çocuklara, Ülkemizdeki aşı takvimine uygun olarak bağışıklama çalışmaları yapılmaktadır. Bununla beraber Suriye'de görülen polio şüpheli vakalardan ve Türkiye'ye getirilen vakalardan alınan örneklerde vahşi polio üretimi ve DSÖ tarafından eşzamanlı olarak teyit edilmesi sonucunda risk değerlendirmesi yapılarak destek aşılması çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda;

1. Tur mop-up çalışması 18-24 Kasım 2013,
2. Tur mop-up çalışması 23-29 Aralık 2013,
3. Tur mop-up çalışması 17-23 Şubat 2014,
4. Tur mop-up çalışması 07-13 Nisan 2014,
5. Tur mop-up çalışması 21-27 Mayıs 2014, tarihlerinde yapılmıştır.

Ayrıca 5-11 Haziran tarihleri arasında İstanbul ilinin 6 ilçesinde de yapılan risk

Tablo 1: Hasta nakillerinde uygulanacak destek il tablosu

Destek Olunacak İller	İlk Sırada Destek Verecek İller	İkinci Sırada Destek Verecek İller	Personel Desteği Sağlayacak İller
Hatay	Adana	Mersin	Ankara
Şanlıurfa	Adıyaman Malatya	Diyarbakır	İzmir
Kilis	Gaziantep	Kahramanmaraş Osmaniye	İstanbul

Tablo 2: 2011-2014 yıllarına ait kamplarda sunulan halk sağlığı hizmeti verileri (3)

	2011-2012 yılı sonuna kadar	2013	2014	TOPLAM
Aşı Sayısı (Toplam)	45.351	18.2254	16.3471	391.076
Bebek İzlem Sayısı	4.573	3.2528	33.266	70.367
Çocuk İzlem Sayısı	3.831	42.522	22.526	68.879
Gebe Sayısı	838	2.643	3.429	Yıllara göre tespiti yapılanlar
Gebe İzlem Sayısı	4.648	15.912	13.842	34.402
Doğum Sayısı	1.459	4.671	8.302	14.432

Tablo 3: 2011-2014 yıllarına ait kamplarda yapılan bulaşıcı hastalık takibine yönelik veriler (3)

	2011-2012 yılı sonuna kadar	2013	2014	TOPLAM
Sulu İshal	5.376	12.769	28.10	47.055
Kanlı İshal	9	31	12	52
Hepatit A (Sarılık)	718	509	40	1.267
Solunum Yolları Enfeksiyonu	47.665	239.776	252.169	53.9610

Tablo 4: 2011-2014 yıllarına ait kamplarda suda yapılan mikrobiyolojik ve kimyasal numune ile bakiye klor ölçümlerine yönelik veriler (3)

		2011-2012 yılı sonuna kadar	2013	2014	TOPLAM
Mikrobiyolojik	Toplam Numune	1.386	3.516	3.609	8.511
	Uygun Numune	1.291	3.429	3.530	8.250
Kimyasal	Toplam Numune	775	2.916	3.362	7.053
	Uygun Numune	724	2.864	3.288	6.876
Bakiye Klor Ölçüm Sonuçları	Toplam Numune	6.263	34.428	43.825	84.516
	Uygun Numune	6.057	34.276	43.627	83.960

analizi neticesinde aşılama çalışmaları yapılmıştır. Şu ana kadar 5 yaş altında 3.868.834 yerli, 309.451 yabancı (çoğunluğu Suriyeli) çocuk aşılanmıştır. 5-15 yaş arasında ise, 169.485 yerli, 43.590 yabancı (çoğunluğu Suriyeli) çocuğun aşılanması sağlanmıştır. Genel toplamda çocuk felci aşısı uygulanan 0 yaş- 15 yaş arası aşılanan yerli çocuk sayısı 4.038.319, yabancı çocuk sayısı 353.041'dir (çoğunluğu Suriyeli).

Ülkemizde Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere sunulan halk sağlığı hizmetlerinde kamplarımızda ciddi bir sorun bulunmamakla birlikte kamp dışında barınanlar için bu hizmetin sunumunda

çeşitli güçlükler ile karşılaşmaktadır. Suriyeli Vatandaşların henüz tamamının kayıt işleminin tamamlanmamış olması ve sabit adreslerinin olmaması halk sağlığı ve koruyucu sağlık hizmetlerinin sunumunu zorlaştıran en önemli faktörlerdir. Göç idaresi Genel Müdürlüğümüzce kayıt işlemlerinin tamamlanmasını takiben Suriyelilerin aile hekimliği bilgi sistemi gibi bir sisteme entegre edilerek sağlık kayıtlarını oluşturma ve böylece daha kolay sağlık takiplerini yapabilmeyi amaçlamaktayız.

Kamplarımızda görev yapan ve kadrosu gerek hastanelerimiz gerekse de toplum sağlığı merkezlerimizde bulunan sağlık

personelimiz 4 yıla yakın bu hizmeti yürütmektedir. Gerek personelimizin üzerindeki yoğunluğun azaltılması gerekse de Suriyeli sağlık çalışanlarının sadece kendi vatandaşlarına hizmet vermeleri kaydı ile çalışmalarımızı başlatmış bulunmaktayız. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz ve Çalışma Bakanlığımız tarafından yayınlanan mevzuatlar çerçevesinde Suriyeli Sağlıkçıların çalıştırılabilmesi mümkün hale gelmiştir. Öncelikle Hatay, Kilis, Şanlıurfa ve Gaziantep'te bulunan kamplarımızda Suriyeli Sağlıkçıların çalıştırılmasını hedeflemekteyiz.

3) Hastanelerde Sunulan Sağlık Hizmetleri

18.01.2013 tarihinde Başbakanlık AFAD tarafından yayımlanan genelge ile hastanelerde sunulan sağlık hizmetleri kampların bulunduğu 10 il ile kısıtlanmış ancak sevk zincirine uygun sevk edilmesi halinde diğer illerde de hastaların tedavisine olanak verilmişti. İlk aşamada Suriyeli nüfusun büyük çoğunluğunun kamplarda barınmakta ve hemen hemen tamamı da bu 10 ilde yaşamakta idi. Ancak gün geçtikçe artan kamp dışı nüfus ve nüfusun ülke geneline yayılması durumu sağlık hizmetlerinin etkin ve verimli sunulabilmesi amacı ile genelgenin revizyonunu gerektirdi. 09.09.2013 tarihinde yayımlanan genelge ile hastane hizmetleri sevk şartı aranmaksızın ülke geneline yaygınlaştırıldı. Suriyeliler gerek kamplardan sevk ile gerekse de kamp dışından kayıt altına alındıktan sonra 2. ve 3. basamak kamu ve özel hastanelerinde tedavi edilmektedir. Ancak Aralık 2014 tarihinde yayımlanan genelge ile acil ve yoğun bakım gerektiren haller dışında özel hastanelerde tedavi kısıtlanmış ve yine sevk zincirine uygun olarak 2. ve 3. basamak hastanelerde tedavi mümkün kılınmıştır. Ayrıca acil durumlar dışında kaydı olmayan Suriyelilerin hastanelerden yararlanamayacağı da genelge hükümleri arasında yer almaktadır.

1. basamakta Suriyeliler için gerekli altyapı tamamlanmadan sevk zincirinin getirilmiş olması sağlık sistemini zorlamakta olup AFAD ile bir yıllık geçiş süreci tanınması konusunda temalarımız devam etmektedir. Yine kayıt işlemlerinin tamamlanmasını takiben verilerin MERNİS'e aktarılması sonrasında hastane hizmetlerinin MEDULLA Sistemine entegre edilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu ile mutabakata varılmıştır. Böylelikle suistimallerin önüne geçilmesi ve sağlık hizmetlerinin kontrol edilmesi hedeflenmektedir. Hastanelerimizde Suriyelilere sunulan sağlık hizmetleri SUT hükümlerine tabi olarak gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde geçici koruma altına alınan Suriyelilere sunulan sağlık hizmetlerine

ilişkin tedavi giderleri geçici koruma yönetmeliğinin Altıncı bölüm 27. Maddesinin (ç) bendine göre "sunulan sağlık hizmeti bedeli Sağlık Bakanlığı kontrolünde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan Sağlık Uygulama Tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde AFAD tarafından ödenir." denilmektedir. Anılan hüküm gereği işlem yapılmaktadır. Suriyelilere sunulan sağlık hizmetleri TC. Başbakanlık AFAD 18.12.2014 tarihli 2014-4 genelgesi ve İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Geçici korumaya ilişkin yönetmeliği kapsamında ücretsiz olarak sunulmaktadır. (5, 6)

Sunulan Sağlık Hizmetlerine Ait İstatiksel Veriler

06.01.2015 tarihi itibarıyla Suriyelilere kamp içi verilen poliklinik hizmeti sayısı 3.164.164, kamp dışı poliklinik hizmeti sayısı 3.366.804, genel toplamı ise 6.530.968'dir. Bugüne kadar kamplardan hastanelere sevk edilen hasta sayısı 576.748'dir. Günümüze kadar toplam 249.230 Suriyeliye yataklı tedavi hizmeti verilmiştir. Ameliyat edilen toplam Suriyeli hasta sayısı 199.165 kişidir. Hastanelerimizde toplam 40.823 doğum gerçekleştirilmiştir.(2)

Genel Müdürlüğümüz Afet ve Acil Durum Daire Başkanlığı bünyesinde göçmenlere sağlık hizmetleri sunumunun aksaklıklara mahal vermeden yürütülebilmesi hedeflenerek, koordinasyon ve denetim sağlanması amacı ile Göçmen Sağlık Hizmetleri Koordinasyon Birimi kurulmuştur. Ülkemiz genelinde geçici koruma altına alınanlara sunulan sağlık hizmetleri ile ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşları ile toplantılar düzenlenerek koordinasyon sağlanmaktadır. Geçici barınma merkezlerinin bulunduğu illere incelemeler yapılarak değerlendirme raporları hazırlanmaktadır. Ulusal ve Uluslararası insani yardım faaliyetleri kapsamında yapılan tüm yardımların

tıbbi açıdan denetimlerinin yapılmasına aracılık edilmektedir.

Kayıt işlemleri İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nce yapılmaktadır. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün "6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanunun 91. maddesiyle düzenlenen ve ülkesinden ayrılmaya zorlanmış ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanacak korumayı düzenleyen Geçici korumaya ilişkin yönetmelik ise 22.10.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak söz konusu yönetmeliğin 27. maddesine istinaden, Geçici koruma altına alınanlara verilecek sağlık hizmetleri sunumuna yönelik esasların belirlendiği yönerge hazırlanmıştır.

Kaynaklar

1) TC Başbakanlık Afet Ve Acil Durum Başkanlığı Günlük Bilgi Notu <https://www.afad.gov.tr/tr/icerikdetay1.aspx?icerikid=848&id=16> (Erişim Tarihi: 06.01.2015)

2) TC Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Günlük Bilgi Notu (Erişim Tarihi: 06.01.2015)

3) TC Halk Sağlığı Kurumu Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Başkan Yardımcılığı

Toplum Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı Kamplarda Sunulan Sağlık Hizmetlerine Ait Verileri (Erişim Tarihi: 06.01.2015)

4) <http://www.sdplatform.com/yazilar/kose-yazilari/374/goc-ve-entefeksiyonlar.aspx> (Erişim Tarihi: 07.01.2015)

5) AFAD 2014-4 Genelgesi <http://www.tkhk.gov.tr/dosyalar/4ace0198c7f44d78a20ecda94f0e675c.pdf> (Erişim Tarihi: 06.01.2015)

6) http://www.goc.gov.tr/icerik6/yabancilar-ve-uluslararası-koruma-kanununda-gecici-koruma_409_558_1098_icerik (Erişim Tarihi: 06.01.2015)